

**Étos Masarykova zákona o knihovnách
a klíčové momenty ve vývoji českého knihovnictví
v posledních 100 letech**

Jaromír Kubíček
Křtiny, 13. 9. 2019

Prohlášení československého státu.

Lide československý!

Tvůj odvěký sen stal se skutkem! Stát Československý vstoupil dnešním dnem v řadu samostatných kulturních států světa. Národní výbor nadaný důvěrou veškerého národa československého, přejal jako jediný oprávněný a zodpovědný činitel do svých rukou správu Tvého státu.

Lide československý!

Vše co podnikáš, podnikáš, od těchto okamžiků jako nový, svobodný člen velkých samostatných, svobodných národů. Novým činem v této chvíli zahajují se nové a bohaté slavné dějiny Tvé. Nezklam očekávání celého kulturního světa, který s žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, jež vyvrcholily v nesmrtelných výkonech československých legií na západním bojišti a v Sibiři. Celý svět sleduje Tvůj krok do nového života, Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachovej čistý štít jako jej zachovalo Tvoje národní vojsko Československé legie!

Nezapomínej národní kázně! Buď si stále vědom, že jsi občanem nového státu, nejen se všemi právy, nýbrž i povinnostmi. Na počátku velkého díla ukládá Ti Národní výbor, ode dneška Tvoje vláda, aby Tvoje chování a Tvoje radosti byly důstojné velké chvíle nynější. Naši osvoboditelé, Masaryk a Wilson, nesmí býti zklamáni ve svém přesvědčení, že dobyli svobody národu, který sám dovede si vládnouti. Ani jediným rušivým činem nesmí býti zkaleny nynější okamžiky, ani jediný z Vás nesmí se dopustiti ničeho, co by mohlo vrhnouti stín na čisté jméno národa. Každý z Vás musí bezvýhradně šetřiti všeho, co jiným je svato: svobody osobní i majetku soukromého nesmí býti dotčeno. Dbejte bezvýhradně rozkazů Národního výboru.

V PRAZE, dne 28. října 1918.

Za Národní výbor československý:

Dr. Fr. Soukup,

dr. Alois Rašín,

Jiří Stříbrný,

dr. Vavro Šrobár,

Ant. Švehla.

Slavnostní svolání Národního výboru československého o ustavení nového státu

PROGRAM ČESKÉ STRANY POKROKOVÉ.

SCHVÁLEN
TŘETÍM VALNÝM SJEZDEM STRANY,
konaným v Praze 6. a 7. ledna 1912.

V PRAZE 1912.
Tiskem Edvarda Leschingra v Praze, Štěpánská ul.

XVII. Veřejné knihovny a čítárny.

Knihovny. Knihovna veřejná jest samostatný vzdělávací a výchovný útvar kulturní, jehož etické, estetické, intelektuální a v nejširším smyslu hospodářské přednosti jsou tak dalekosáhlé, že ho dnes žádná kulturní společnost, žádný stát nemůže beze škody postrádati.

Jest ústavem nezávislým, se všemi podobnými kulturními ústavy rovnocenným a rovnoprávným.

Knihovny nejsou zřízením hospodářským, nýbrž v soustavě společenské trvati mohou jenom jako instituce veřejné, politické. Knihovna veřejná jest politicum.

Zákon o knihovnách. Zákon o veřejných knihovnách jest nám tudíž nejbližší aktualitou v oboru knihovnictví českého. Jím dlužno zjednati českým obcím náležitý počet knihoven dle kulturní a hospodářské potřeby obyvatelstva, zjednati přiměřený a dostatečný náklad věcný a správní.

Výběr knih. Po stránce věcné jde o náležitý výběr knih a časopisů a jim podobných pomůcek, vyhovující potřebám jednotlivých obcí jako celků, o vhodné místnosti a — ve větších obcích — i zvláštní budovy, všim potřebným zařízením k technické službě opatřené.

Politické strany se zabývaly požadavkem přijetí knihovnického zákona.
Z programu Masarykovy České strany pokrokové z roku 1912.

Zasedání Národního shromáždění československého roku 1919.

Tisk 1233.

Vládní návrh.

Zákon

ze dne 1919

o veřejných knihovnách obecních.

Z usnesení Národního shromáždění se nařizuje:

§ 1.

Na doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva zřizovány buďte politickými obcemi veřejné knihovny s četbou vzdělávací, naučnou i zábavnou, která má skutečnou vnitřní hodnotu.

Mezi prvními zákony byl přijat zákon o lidových kurzech občanské výchovy ze dne 7. února 1919 a zákon o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. července 1919

PŘÍRUČKA
PRO VEŘEJNÉ KNIHOVNY.

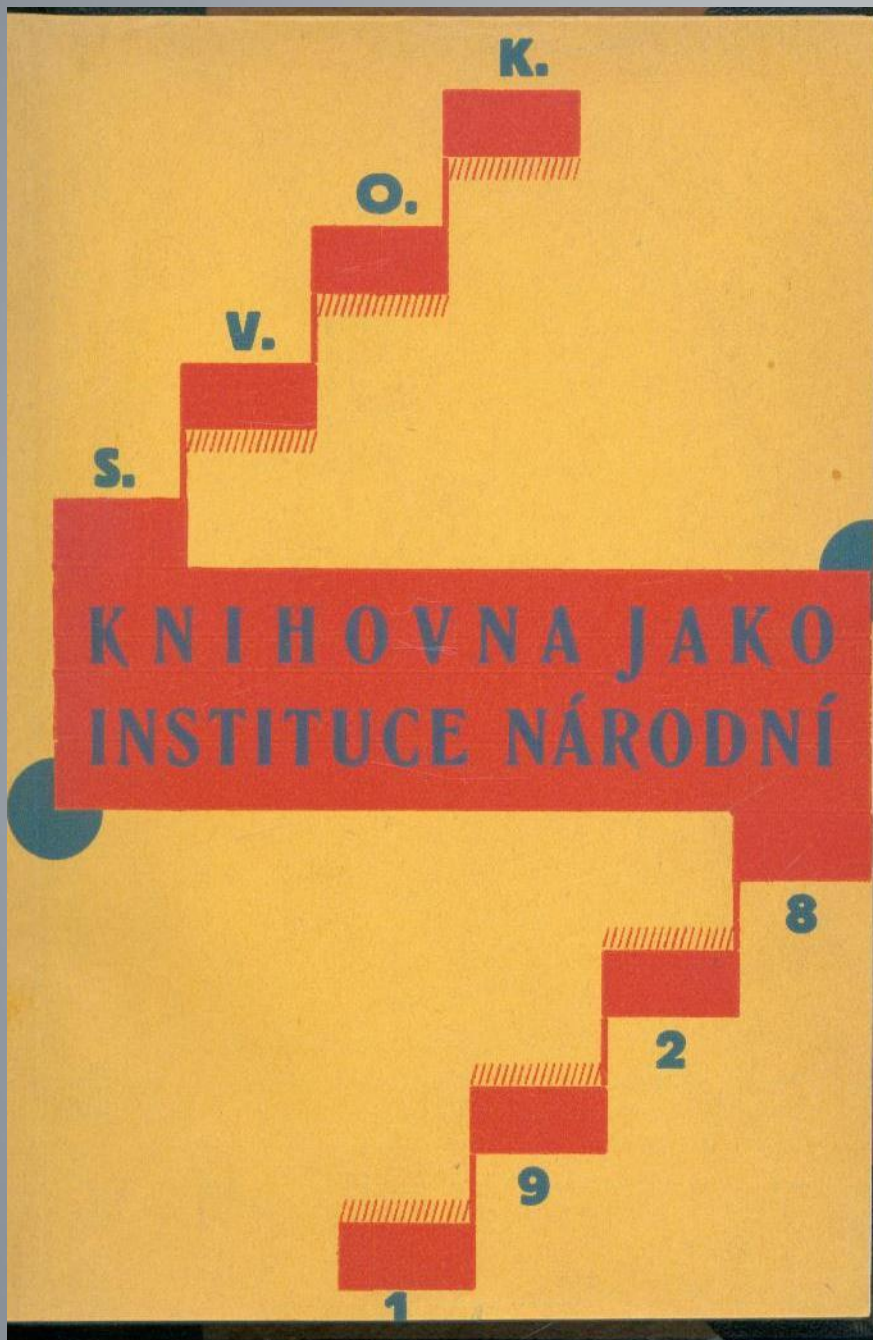

VYDALO MINISTERSTVO
ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY.

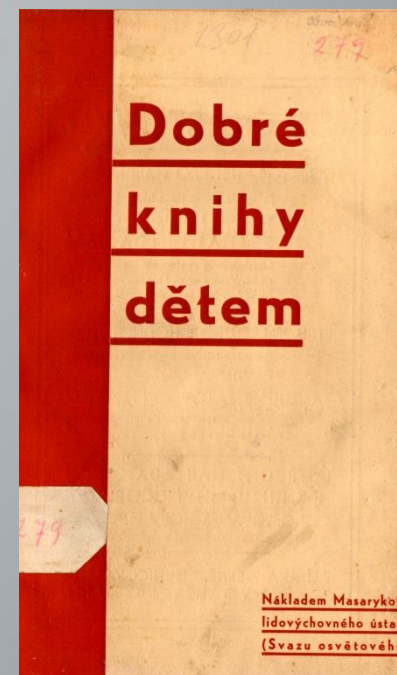
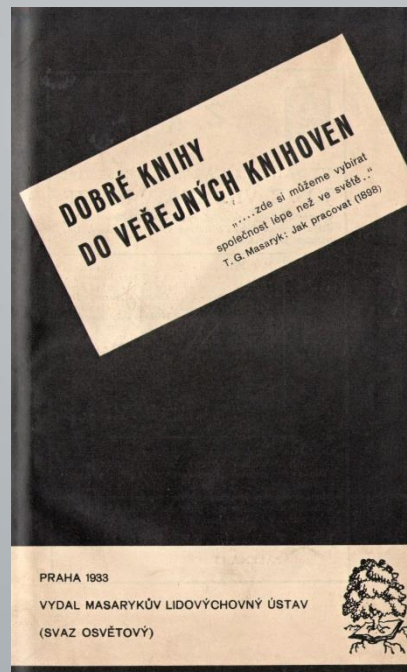
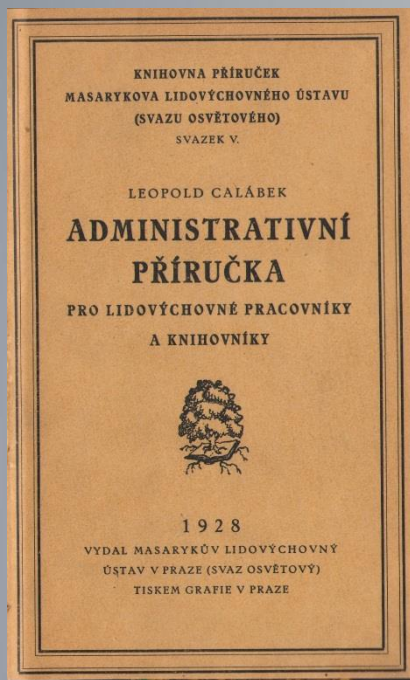
Cena K 5.—
(beze všech dalších přírůžek).

1920.
STÁTNÍ ŠKOLNÍ KNIHOSKLAD V PRAZE.

Ministerstvo školství a národní osvěty
ustavilo instruktory obecních knihoven a
vydávalo příručky pro jejich správu

Z iniciativy ministerstva vznikl v roce 1927 Spolek veřejných obecních knihovníků. Jiří Mahen uspořádal anketu *Knihovna jako instituce národní*

Masarykův lidovýchovný ústav (Svaz osvětový) realizoval záměry ministerstva, vydával knihovnické příručky a doplňoval knihovny vhodnou literaturou

PŘÍRUČKA
PRO
OBVODOVÉ A OKRESNÍ
KNIHOVNY

ZPRACOVAL
ROBERT BALAŠ

NÁKLADEM MASARYKOVA ÚSTAVU PRO NÁRODNÍ VÝCHOVU
V PRAZE 1940
TISKEM TISKÁRNY PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA
V PRAZE

MŠANO zřizovalo obvodové a
okresní knihovny.

1929 – 38 obvodových knihoven

1937 – 39 obvodových knihoven

a 50 okresních knihoven

Moravská zemská knihovna Brno

2

44
246.469

Streng vertraulich!
Nur für den Dienstgebrauch!
Vervielfältigung und Abschriften
strengstens untersagt!

585

Liste des schädlichen
und
unerwünschten Schrifttums
im Protektorat Böhmen und Mähren.

(Stand vom 31. März 1944.)

Sämtliche in der vorliegenden Liste
angeführten Bücher sind, gleich ob in Originalfassung
oder übersetzt, vom Umlauf auszuschließen.

Herausgeben vom Ministerium für Volksaufklärung.

Seznam závadné a nežádoucí literatury
– vyšel k datu 30. 9. 1940 + dva dodatky
Poslední z 31. 3. 1944 uvedl na 4 000
záznamů

DALIBOR
VANČURA

**BUDUJEME
VZORNOU
LIDOVOU
KNIHOVNU**

ORBIS

Ministerstvo informací a osvěty vypsaló v roce 1950 podmínky soutěže *Budujeme vzornou lidovou knihovnu*. Po dobu jejího trvání ve 44 ročnících do roku 1990 získalo 617 knihoven titul *Vzorná lidová knihovna*

DALIBOR VANČURA

PŘÍRUČKA
PRO VESNICKÉ KNIHOVNY

NÁRODNÍ KNIHOVNA

V roce 1955 vznikl Ústřední metodický kabinet knihovnické práce. Jeho vedoucí Dalibor Vančura vydal v roce 1957 Příručku pro vesnické knihovny

315

Vládní návrh.

Zákon

ze dne 1959

o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon)

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1

Úvodní ustanovení

Osídlením knihoven, důležitého a účinného prostředku socialistické výchovy, je třeba přivést k všestrannému vzdělání pracujících a k šíření vědeckého světového názoru a poznání při zvyšování jejich politické, kulturní a odborné úrovně. Úkolem knihoven je přispívat k rozvoji vědy a techniky, k šíření jejich poznatků a poskytovat pomoc při řešení politických i hospodářských úkolů a při rozvíjení iniciativy lidu v boji za vítězství socialismu.

Jednotná soustava knihoven

§ 2

Knihovny uvedené v § 1 zajišťuje jednotná soustava knihoven, kterou tvoří knihovny zřízené a řízené ústředními úřady, národními orgány a jinými státními orgány, orgány spolkových organizací sdružených v Národním shromáždění, jednotnými zemědělskými družstvy, podniky, vědeckými a kulturními institucemi (dále jen „úřady, organizace a instituce“), ať

V červnu 1959 schválilo Národní shromáždění Republiky československé zákon o jednotné soustavě knihoven. Ústřední knihovnou jednotné soustavy se stala Státní knihovna ČSR, jejím základem byly lidové knihovny (místní, okresní, krajské)

Ustanovení závěrečná

§ 12

Předpisy k provedení tohoto zákona vydá ministerstvo školství a kultury v dohodě s příslušnými ústředními úřady a orgány.

§ 13

Zrušují se

1. zákon č. 430/1919 Sb., o veřejných knihovnách obecních,
2. vládní nařízení č. 607/1919 Sb., jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. července 1919, č. 430/1919 Sb., ve znění vládního nařízení č. 212/1921 Sb.

§ 14

Tento zákon nabývá účinnosti ode dne
.....; provedou jej všichni členové vlády.

V Praze dne 12. června 1959

Předseda vlády:

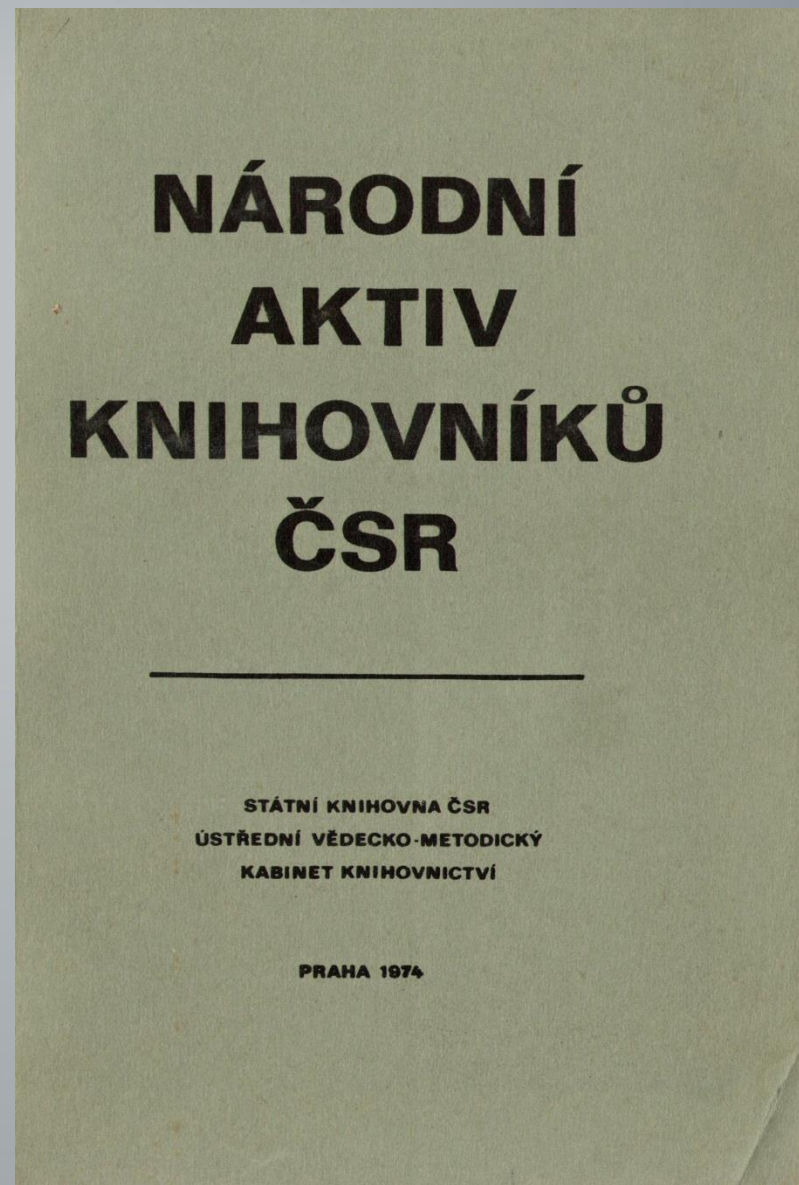
V. Široký v. r.

Ministr školství a kultury:

dr. Kahuda v. r.

Soustavu tvořily sítě

- státních vědeckých knihoven
- knihoven akademií věd
- závodní knihovny ROH
- technické knihovny
- školní žákovské a učitelské knihovny
- muzejní knihovny
- zdravotnické knihovny
- vojenské knihovny

Národní aktiv knihovníků ČSR, uspořádaný ve dnech 18. – 19. dubna 1973 v Praze, přijal *Zásady rozvoje jednotné soustavy knihoven ČSR*, podle kterých došlo ke spojení lidových a vědeckých knihoven do společné sítě veřejných knihoven

257

ZÁKON

ze dne 29. června 2001

o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Předmět úpravy

- (1) Tento zákon upravuje systém knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby a podmínky jejich provozování.
- (2) Tento zákon se nevztahuje na knihovny provozované na základě živnostenského oprávnění.

Parlament České republiky schválil 29. června 2001 zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

§ 24

- (1) Knihovny, které ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona poskytují veřejné knihovnické a informační služby s rovným přístupem všech k těmto službám, se považují za knihovny podle tohoto zákona nejdéle po dobu 12 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.
- (2) Knihovny, které nesplňují povinnost stanovenou v § 4 odst. 1 písm. d) mohou být zapsány do evidencí knihoven podle § 5. Nesplní-li knihovna uvedenou povinnost nejpozději do 31. prosince 2006, ministerstvo její zápis v evidenci knihoven zruší.

§ 25

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se zákon č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon).

§ 26

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2002.

Klaus v. r.

Havel v. r.

Zeman v. r.

1
NK

Standard pro dobrou knihovnu

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu veřejných
knihovnických a informačních služeb
poskytovaných knihovnami zřizovanými
a/nebo provozovanými obcemi
a kraji na území České republiky

NK

Služby knihoven knihovnám

Krajské programy regionálních
funkcí na podporu knihoven

3
NK

Standard pro dobrý knihovní fond

Metodický pokyn Ministerstva kultury
k vymezení standardu doplňování
a aktualizace knihovního fondu pro knihovny
zřizované a/nebo provozované obcemi
na území České republiky

Ministerstvo kultury vydalo *Standard pro dobrou knihovnu* (2012), standard *Služby knihoven knihovnám* (2014) a *Standard pro dobrý knihovní fond* (2017)

Dějiny veřejných lidových knihoven v českých zemích

Jaromír Kubíček

 MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

Děkuji za pozornost